प्रकाशन
श्रीकांत कुन्टिकर
मंदार प्रकाशन
B/१०, सावरकर रोड
डोंबिवली

टाईपसेटिंग
एस. के. टाईपसेटर्स
B/१०, सावरकर रोड
डोंबिवली

मुद्रणस्थळ
केदार प्रिंटर्स
डोंबिवली

प्रकाशनतिथी
१० डिसेंबर २००७

ISBN No:-01-10000-02-9

॥ श्री ॥

उपनयन प्रयोग

ॐ केशवायनम: ॥ ॐ नारायणायनम: ॥

असे म्हणून दोन वेळा यजमानाकडून आचमन करून नंतर पुढील नावे पूरी करावीत.

प्रणवस्य परब्रह्म ऋषि: परमात्मा देवता दैवीगायत्री छंद: प्राणायामे विनियोग: ॥ ॐ भू: ॐ भुव: ॐ स्व: ॐ मह: ॐ जन: ॐ तप: ॐ सत्यम्।

ॐ भूर्भुव: स्व:। तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि। धियो यो न: प्रचोदयात् ॥ आपोज्योती रसोमृतं ब्रह्मभूर्भुव: स्वरोम्।

(सुवासिनींकडून गुरुजी, मुलगा, आई वडिल यांना कुंकू लावावे. यजमानाने त्या सुवासिनीला खण, नारळ विडा द्यावा.)

ॐ स्वस्ति न इंद्रो वृद्धश्रवा: स्वस्ति न: पूषा विश्ववेदा:। स्वस्ति नस्तार्क्ष्यो अरिष्टनेमि: स्वस्ति नो बृहस्पतिर्दधातु ॥ ॐ यशस्करं बळवंतं प्रभुत्वं तमेव राजाधिपतिर्बभूव। संकीर्णनागाश्व पतिर्नराणां सुमंगल्यं सततं दीर्घमायु: ॥

(घरच्या देवांना विडा, नारळ ठेवून देवांना नमस्कार करावा)

ॐ गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपमश्रवस्तमम्। ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत आ न: शृण्वन्नूतिभि: सीद सादनम्। ॐ देवीं वाचमजनयंत देवास्तां विश्वरूपा: पशवो वदंति। सा नो मंद्रेषमूर्जं दुहाना धेनुर्वागस्मानुप सुष्टुतैतु ॥

इष्टदेवताभ्यो कुलदेवताभ्यो नम: एतत् पूगीफलं तांबूलं दक्षिणां, नारीकेल फलंच समर्पयामि।

ॐ नमो महद्भ्यो नमोऽर्भकेभ्यो नमो युवभ्यो नमऽआशिनेभ्य:। यजाम देवान् यदि शक्नवाम

मा ज्यायस: शंसमा वृधी देवा: ॥ यावतीर्वै देवतास्ता:
सर्वा वेदविदि ब्राह्मणे वसंति तस्माद्ब्राह्मणेभ्यो वेद-
विद्भ्यो दिवेदिवे नमस्कुर्यान्नाश्लीलं कीर्तयेत् एता एव
देवता: प्रीणाति ॥ उत्तरे कर्मण्यविघ्नमस्तु ॥
(नंतर आईपासून सर्व वडिल मंडळींना नमस्कार करावेत
व नंतर ब्राह्मणांना नमस्कार करावेत.)

हरि: ॐ श्रीमन्महागणाधिपतये नम: । श्री
इष्टदेवताभ्यो नम: । ग्रामदेवताभ्यो नम: स्थानदेवताभ्यो
नम: वास्तुदेवताभ्यो नम: । लक्ष्मीनारायणाभ्यां नम: । उमा-
महेश्वराभ्यां नम: । शचीपुरंदराभ्यां नम: । मातापितृभ्यां नम:
आदित्यादि नवग्रह देवताभ्यो नम: । एतत्कर्मप्रधानदेवताभ्यो
नम: । सर्वेभ्यो देवेभ्यो नम: । सर्वेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो नमोनम:
अविघ्नमस्तु ॥

सुमुखश्चैकदंतश्च कपिलो गजकर्णक: ।
लंबोदरश्च विकटो विघ्ननाशो गणाधिप: ॥ धूम्रकेतुर्ग
णाध्यक्षो भालचंद्रो गजानन: । द्वादशैतानि नामानि य:
पठेच्छृणुयादपि ॥ विद्यारंभे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ।
संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥ शुक्लांबरधरं
देवं शशिवर्णं चतुर्भुजं । प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोप
शांतये ॥ सर्वमंगलमांगल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके । शरण्ये
त्र्यंबके गौरी नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ सर्वदा सर्वकार्येषु
नास्ति तेषाममंगलं । येषां हृदिस्थो भगवान मंगलायतनं
हरि: ॥ तदेव लग्नं सुदिनं तदेव ताराबलं चंद्रबलं तदेव ।
विद्याबलं दैवबलं तदेव लक्ष्मीपते तेऽङ्घ्रियुगं स्मरामि ॥
लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराजय: । येषामिंदीवरश्यामो
हृदयस्थो जनार्दन: । विनायकं गुरुं भानुं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् ।
सरस्वतीं प्रणौम्यादौ सर्वकार्यार्थ सिद्धये ॥ अभीप्सितार्थ
सिद्ध्यर्थं पूजितो य: सुरासुरै: । सर्वविघ्नहरस्तस्मै श्री
गणाधिपतये नम: । सर्वेष्वारब्धकार्येषु त्रयस्त्रिभुवनेश्वरा:
देवा दिशंतु न: सिद्धिं ब्रह्मेशान जनार्दना: ॥

श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया
प्रवर्तमानस्य अद्य ब्रह्मणो द्वितीये परार्धे विष्णुपदे श्री
श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वंतरे भरतवर्षे भरतखंडे
जंबुद्वीपे दण्डकारण्ये देशे गोदावर्या: दक्षिणे तीरे कृष्णा-
वेण्यो: उत्तरे तीरे शालिवाहन शके अस्मिन वर्तमाने
------ नाम संवत्सरे ------ अयने ---- ऋतौ
------ मासे ------ पक्षे ------ तिथौ ------
वासरे ------ दिवस नक्षत्रे ------ स्थिते ------
वर्तमाने चंद्रे ------ स्थिते श्रीसूर्ये ------
स्थिते देवगुरौ शेषेषु ग्रहेषु यथायथं राशीस्थान
स्थितेषु सत्सु शुभनाम योगे शुभकरणे एवंगुणविशेषण
विशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ मम आत्मन: श्रुतिस्मृति
पुराणोक्त फलप्राप्त्यर्थं श्रीपरमेश्वर प्रीत्यर्थं ----
गोत्रोत्पन्नं ---- नाम्ने (नाव व गोत्राचा उच्चार करावा)

बटुचा संकल्प - मम कामचार कामवाद कामभक्षण
आदिदोष अपनोदार्थं कृच्छ्रत्रय प्रायश्चित्तं प्रतिकृच्छ्रं
तत्प्रत्याम्नाय गोनिष्क्रयीभूत यथाशक्ति द्रव्यदानेन
अहं आचरिष्ये (बटूकडून उदक सोडावे.)

यजमानाचा संकल्प - अस्य कुमारस्य गर्भाधान पुंसवन
सिमंतोन्नयन विष्णुबलि जातकर्म नामकरण निष्क्रमण
अन्नप्राशन चौलांतानां नवसंस्काराणां कालातिपत्ती
प्रत्यवाय परिहारद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं प्रतिसंस्कारं
ॐ भूर्भुव: स्व: स्वाहा इति पूर्वकं आज्याहुतिं होष्ये ।
उक्त संस्काराणां लोपजनित प्रत्यवाय परिहारद्वारा
श्रीपरमेश्वर प्रीत्यर्थं प्रतिसंस्कारं पादकृच्छ्रं चौलस्य
अर्धकृच्छ्रं तत् सिद्ध्यर्थं च पादकृच्छ्रं अर्धकृच्छ्रंच
तत् प्रत्याम्नाय गोनिष्क्रयीभूत यथाशक्ति द्रव्यदानेन
अहं आचरिष्ये । (उदक सोडावे)

अस्य कुमारस्य द्विजत्व सिद्ध्या वेदाध्ययन अधिकार
सिद्ध्यर्थं उपनयन संस्काराख्यं कर्म करिष्ये (उदक सोडावे)
तदंगभूतं गणपति पूजनं स्वस्ति पुण्याहवाचनं
मातृकापूजनं नांदीश्राद्धं मंडपप्रतिष्ठा कुलदेवता
स्थापनं पूजनं च करिष्ये (उदक सोडावे).

नंतर गणपतिपूजन, पुण्याहवाचन, मातृका
पूजन, मंडपदेवता पूजन करून पुढील प्रमाणे
नांदीश्राद्ध करावे.

नांदीश्राद्ध

१) ततः गौर्यादिषोडशमातरः ब्रह्म्यादिसप्तमातरः गणपत्याद्याश्चत्वारः । भूर्भुवः स्वः । एतेषां पाद्यं आसनगंधाद्युपचार कल्पनं युग्मब्राह्मण भोजन पर्याप्तं आमान्न स्थाने किंचित् व्यावहारिकं द्रव्यं स्वाहा न मम इदं च वृध्दिः ।

२) सत्यवसुसंज्ञका: विश्वेदेवा: नांदीमुखा: । भूर्भुवः स्वः । इदं वः पाद्यं आसनगंधाद्युपचार कल्पनं युग्मब्राह्मण भोजन पर्याप्तं आमान्न स्थाने किंचित् व्यवहारिकं द्रव्यं स्वाहा न मम इदं च वृध्दिः ।

३) मातृपितामही प्रपितामह्यः । नांदीमुखा: । भूर्भुवः स्वः इदं वः पाद्यं आसन गंधाद्युपचार कल्पनं युग्मब्राह्मण भोजन पर्याप्तं आमान्न स्थाने किंचित् व्यवहारिकं द्रव्यं स्वाहा न मम इदं च वृध्दिः ।

४) पितृपितामह प्रपितामहा: । नांदीमुखा: । भूर्भुवः स्वः । इदं वः पाद्यं आसनगंधाद्युपचार कल्पनं युग्मब्राह्मण, भोजन पर्याप्तं आमान्न स्थाने किंचित् व्यवहारिकं द्रव्यं स्वाहा न मम इदं च वृध्दिः ।

५) मातामह मातुः पितामह मातुः प्रपितामहा: पत्नीसहिता: । नांदीमुखा: । भूर्भुवः स्वः । इदं वः पाद्यं आसनगंधाद्युपचार कल्पनं युग्मब्राह्मण भोजन पर्याप्तं आमान्न स्थाने किंचित् व्यवहारिकं द्रव्यं स्वाहा न मम इदं च वृध्दिः ।

ॐ उपास्मै गायता नरः पवमानायेंदवे ।
अभि देवां इयक्षते । अभी ते मधुना पयो अथर्वाणो आशिश्रयुः । देवंदेवाय देवयु ॥ सनः पवस्व शं गवे शं जनाय शमर्वते । शं राजन्नोषधीभ्यः ॥ बभ्रवे नु स्वतवसेऽरुणाय दिविस्पृशे । सोमाय गाथमर्चत । हस्तच्युतेभिरद्रिभिः सुतं सोमं पुनीतन । मधावा धावता मधु । प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परि ता बभूव । यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणां ।

कृतस्य नांदीश्राद्धस्य प्रतिष्ठा-फल-सिद्ध्यर्थं द्राक्षामलक निष्क्रयिणीं दक्षिणां दातुमहमुत्सृज्ये (दोन्ही पानात दक्षिणा सोडावी).

मातापिता मही चैव तथैव प्रपितामही ।
पितापितामहश्चैव तथैव प्रपितामह: । मातामहस्तत्पिता च प्रमाता महकादय: । एते भवंतु सुप्रीता: प्रयच्छंतु च मंगलम् ॥

ॐ इळामग्ने पुरुदंसं सनिं गो: शश्वत्तमं हवमानाय साध । स्यान्नः सूनुस्तनयो विजावाग्ने सा ते सुमतिर्भूत्वस्मे ॥

इळामुपह्वयते पशवो वा इळा पशूनेवत-दुपह्वयते पशून्यजमाने दधाति दधाति ॥ (नाऱ्याने भांडे वाजवावे व उदक सोडावे.)

अनेन नांदीश्राद्धेन नांदीमुख देवता: प्रीयंतां (दूर्वापवित्रकासह उदक सोडावे व दर्भाचे पवित्रक टाकावे). हातापायाला पाणी लावावे.

नांदीश्राद्ध झाल्यानंतर घरच्या आहेर करावा. आहेर देतांना ब्राह्मणाने पुढील मंत्र म्हणावा.

ॐ युवं वस्त्राणि पीवसा वसाथे युवोर-च्छिद्रा मंतवो ह सर्गा: । अवातिरतमनृतानि विश्व ऋतेन मित्रावरुणा सचेथे ॥

चौलकर्म संस्कार

चौलकर्माचा संकल्प - अस्य कुमारस्य बीजगर्भ समुद्भव एन: निबर्हण बलायु: वर्चोभि वृद्धिद्वारा श्री परमेश्वर प्रीत्यर्थं चौलकर्म संस्काराख्यं कर्म करिष्ये । (उदक सोडावे.)

वैश्वदेव तंत्राने स्थंडिलकर्म करावे. अग्निं परिसमुहनं । अग्निं परिसमुहनं । अग्निं परिसमुहनं ।

अग्निं परिसमूहणं | अग्निं परिसमूहणं | अग्निं परिसमूहणं असे म्हणून सभ्य नावाने अग्निची स्थापना करावी. नंतर ॐ भूर्भुवः स्वः स्वाहा या मंत्राने तुपाच्या आठ आहुती द्याव्यात. नंतर पुढील मंत्राने मुख्य आहुती द्याव्यात.

ॐ अग्न आयूंषि पवस आ सुवोर्जमिषं च नः | आरे बाधस्व दुच्छुनां स्वाहा || अग्नये पवमानायेदं न मम ||

ॐ अग्नि ऋषिः पवमानः पांचजन्यः पुरोहितः | तमीमहे महागयं स्वाहा || अग्नये पवमायेदं न मम ||

ॐ अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम | दधद्रयिं मयि पोषं स्वाहा | अग्नये पवमायेदं न मम ||

ॐ प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता बभूव | यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणां स्वाहा || प्रजापतय इदं न मम ||

आहुती देऊन झाल्यावर उजव्या हातात थंड व डाव्या हातात गरम पाणी घेऊन बटुच्या पाठीमागे उभे रहावे. ती दोन्ही पात्रे बटुच्या कानाशी धरून ॐ उष्णेन वाय उदकेनेहि || या मंत्राने त्यातील पाणी बटुच्या डोक्यावरून ताम्हणात ओतावे. नंतर त्या पाण्यात लोणी अगर दही मिसळून ॐ अदितिः केशान वपत्वाप उंदंतु वर्चसे || या मंत्राने मुलाच्या डाव्या कानापासून तीन वेळा पाणी फिरवावे. नंतर ॐ ओषधे त्रायस्वैनम || या मंत्राने ब्राह्मणाच्या हातातील दर्भांपैकी तीन दर्भ घ्यावेत. नंतर ॐ येन धाता बृहस्पतेरग्नेरिंद्रस्य चायुषे वपत् | तेन त आयुषे वपामि सुश्लोक्याय स्वस्तये || या मंत्राने उजवीकडील केसांसहित दर्भ कापावे. असे एकूण चार वेळा करावे. नंतर बटूला आंघोळ घालून साडी पाठवावे. त्याचवेळी यजमानाकडून ॐ भूः स्वाहा | ॐ भुवः स्वाहा | ॐ स्वः स्वाहा | ॐ भूर्भुवः स्वः स्वाहा | या प्रायश्चित्त आहुति देऊन घ्याव्यात.

नंतर मुलाला मातृभोजन करून मुंजीला उभे करावे. मंगलाष्टके म्हणावीत.

उपनयन (२) होम (१) संस्कार

यजमानाने आचमन करून अद्य पूर्वोच्चारित वर्तमान एवं गुणविशेषण विशिष्टायां शुभ पुण्यतिथौ मम आत्मनः श्रुतिस्मृति पुराणोक्त फलप्राप्त्यर्थं उपनयन-होमं कर्तुं स्थंडिलादि सकलं कर्म करिष्ये | [illegible] तदंगभूतं गणपति स्मरणं च करिष्ये | असे म्हणून उदक सोडावे.

वरीलप्रमाणे वैश्वदेव तंत्राने स्थंडिल कर्म करून समुद्भव नावाने अग्नि स्थापन करावा.

ॐ कौपीनार्थं त्रिवृतं कार्पाससूत्रं कटावाबध्य कौपीनं परिधाप्य || या मंत्राने करगोटा बांधावा.

ॐ युवं वस्त्राणि पीवसा वसाथे युवोरच्छिद्रा मंतवो ह सर्गाः | अवातिरतमनृतानि विश्वं ऋतेन मित्रावरुणा सचेथे || या मंत्राने लंगोटी नेसवावी.

ॐ मित्रस्य चक्षुर्धरुणं बलीयस्तेजो यशस्वी स्थविरं समिद्धम् | अनाहनस्यं वसनं जरिष्णु परीदं वाज्यजिनं दधेऽहम् || या मंत्राने अजिन घालावे. नंतर मुलाच्या वडिलांनी जानवे हातात ओले करून त्यावर दहा वेळा गायत्रीमंत्र म्हणून पवित्र करावे.

ॐ यज्ञोपवीतं परमं पवित्रं प्रजापतेर्यत्सहजं पुरस्तात् | आयुष्यमग्र्यं प्रतिमुंच शुभ्रं यज्ञोपवीतं बलमस्तु तेजः || या मंत्राने जानवे घालावे. नंतर मुलाला आचमन घालावे. आणि मुलाला आपण व अग्नि यामधून आपल्या दक्षिणेकडे बसवावे नंतर मुलाकडून आहुती द्याव्यात.

ॐ अग्न आयूंषि पवस आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनां स्वाहा॥ अग्नये पवमायेदं न मम॥

ॐ अग्निऋषिः पवमानः पांचजन्य पुरोहितः। तमीमहे महागयं स्वाहा॥ अग्नये पवमायेदं न मम॥

ॐ अग्ने पवस्व स्वपा अस्मे वर्चः सुवीर्यम्। दधद्रयिं मयि पोषं स्वाहा॥ अग्नये पवमानायेदं न मम॥

ॐ प्रजापते नत्वदेतान्यन्यो विश्वा जातानि परिता बभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणां स्वाहा॥ प्रजापतय इदं न मम॥

नंतर कर्त्याने अग्निच्या उत्तरेकडे पूर्वेकडे तोंड करून बसावे. मुलाला पश्चिमेकडे तोंड करून बसवावे.

यजमानाचा संकल्प - अस्य कुमारस्य सुचित्व-सिध्द्यर्थे सवितृदेवता तृप्तये च अंजलि धारणं करिष्ये। (उदक सोडावे.) शुध्दोदकेन शिष्यांजलिं आपूर्य स्वस्यांजलिं अन्येन पूरयेत्॥ मुलाची ओंजळ यजमानाने पाण्याने भरावी. यजमानाची ओंजळ दुसऱ्याने भरावी. मुलाच्या ओंजळीत खारीक, बदाम सुपारी व पैसे घालावेत.

ॐ तत्सवितुर्वृणीमहे वयं देवस्य भोजनम्। श्रेष्ठं सर्वधातमं तुरं भगस्य धीमहि॥ या मंत्राने यजमानाने आपल्या ओंजळीतील पाणी मुलाच्या ओंजळीत सोडावे व मुलाने ताम्हणात सोडावे.

देवस्यत्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनो-र्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां हस्तं गृह्णामि।...शर्मन् या मंत्राने मुलाच्या अंगठ्यासह उजवा हात धरून त्याच्या कानात नक्षत्र नांव सांगावे.

नंतर वरीलप्रमाणे करावे त्यावेळी

ॐ सविता ते हस्तमग्रभीत ...... शर्मन्।

या मंत्राने नक्षत्र नांव सांगावे.

पुन्हा वरीलप्रमाणे करावे व त्यावेळी

ॐ अग्निराचार्यस्तव ...... शर्मन्।

या मंत्राने नक्षत्र नांव सांगावे.

ॐ युवा सुवासाः परिवीत आगात स उ-श्रेयान् भवति जायमानः।

या मंत्राने बटूला प्रदक्षिणिक फिरवून पूर्वेकडे तोंड करून उभे करावे.

ॐ तं धीरासः कवय उन्नयंति स्वाध्यो३ मनसा देवयंतः॥

या मंत्राने बटूच्या हृदयाला स्पर्श करावा. नंतर गायत्री उपदेश ३ वेळा करावा.

मुलाचे अग्निकार्य

मुलाला आपल्या दक्षिणेकडे अग्निसमोर बसवावे. मुलाला आचमन घालून पुढील २४ नावे सांगावित. अग्निं परिसमूहनं। अग्निं परिसमूहनं। अग्निं परिसमूहनं। अग्निं पर्युक्षणं। अग्निं पर्युक्षणं। अग्निं पर्युक्षणं। असे म्हणून मुलाकडून अग्निभोवती सहावेळा पाणी फिरवून घ्यावे. नंतर त्याच्या हातात समिधा द्यावी. त्याच्याकडून पुढील मंत्र म्हणून घ्यावा. व नंतर समिधा अग्निवर द्यावी.

ॐ अग्नये समिधामाहार्षं बृहते जातवेदसे। तया त्वमग्ने वर्धस्व समिधा ब्रह्मणा वयं स्वाहा॥ अग्नय इदं न मम। दक्षिण पाणिं प्रक्षाल्य। अग्नौ प्रताप्य। (बटूने हात धुवून अग्निवर तापवावे.) ॐ तेजसामा समनज्मि। असे त्याला म्हणायला सांगावे. नंतर हात तोंडावरून फिरवायला सांगावे. असे पुन्हा दोनवेळा करावे. नंतर बटूने हात जोडून अग्निच्या उत्तरेला उभे रहावे व त्याला पुढील मंत्र म्हणायला सांगावे.

मयि मेधा मितिषण्णां हिरण्यगर्भ ऋषिः। पूर्वेषां त्रयाणामग्नींद्र देवताः। उत्तर त्रयाणां मग्निर्देवता

गायत्री छंदः। अग्न्युपस्थाने विनियोगः।

ॐ मयि मेधां मयि प्रजां मयि अग्निः तेजो दधातु। मयि मेधां मयि प्रजां मयि इंद्र इंद्रियं दधातु। मयि मेधां मयि प्रजां मयि सूर्यो भ्राजो दधातु। यत्ते अग्ने तेजः ते नाहं तेजस्वी भूयासम्। यत्ते अग्ने वर्चः ते नाहं वर्चस्वी भूयासम्। यत्ते अग्ने हरः ते नाहं हरस्वी भूयासम्। या मंत्रांनी अग्निचे उपस्थान करावे.

मानस्तोक इति कुत्सो रुद्रो जगति।

विभूतिग्रहणे विनियोगः। ॐ मानस्तोके तनये मानं आयौ मानो गोषु मानो अश्वेषुरीरिषः। वीरान्मानो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मंतः सदमित्वां हवामहे॥

या मंत्राने प्रथम कपाळाला, गळ्याला, बेंबीला उजव्या खांद्याला, डाव्या खांद्याला आणि टाळूला विभूती लावायला सांगावी.

ॐ च मे स्वरश्चमे यज्ञोपचते नमश्च। यत्ते न्यूनं तस्मै त उपयत्ते रिक्तं तस्मै ते नमः। अग्नये नमः। ॐ स्वस्ति। श्रद्धा मेधां यशः प्रज्ञां विद्यां बुद्धिं श्रियं बलं। आयुष्यं तेज आरोग्यं देहि मे हव्यवाहन। इति अग्निं उपस्थाय।

मेखला बंधन

तस्य रक्षणार्थं शुध्यर्थंच मेखला बध्नीयात्। (बटूच्या रक्षणाकरिता व शुध्दीकरिता दर्भाची दोरी बांधावी)

ॐ इयं दुरुक्तात्परिबाधमानाच्छर्म वरुथं पुनती न आगात। प्राणापानाभ्यां बलमाभरन्ती प्रिया देवानां सुभगा मेखलेयम्॥ ऋतस्य गोप्त्री तपसः परस्पी घ्नती रक्षः सहमाना अरातीः सानः समंतमनु परेहि भद्रया भर्तारस्ते मेखले मारिषाम॥

पलाश दंडदान

ॐ स्वस्ति नो मिमीता मश्विना भगः स्वस्ति देव्यादिति रनर्वणः। स्वस्ति पूषा असुरो दधातु नः स्वस्ति द्यावा पृथिवी सुचेतुना॥ या मंत्राने बटूच्या हातात दंड द्यावा. नंतर बटूकडून पुढील मंत्र म्हणवून घ्यावा.

अदांतं दमयित्वा मां मार्गे संस्थापयन स्वयम्। दंडः करे स्थितो यस्मात् तस्मात् रक्षयतो भयम्॥

नंतर बटूला भिक्षावळ द्यावी. व यजमाना-कडून पुढील अग्निकार्य पूर्ण करून घ्यावे.